

1538

6. 2. 9. 683

IN IMMATVRAM
MORTEM ILLVSTRISSIMI HVVS.
DEMO3 REVERENDISSIMI IOAN
nis Præfulis Pofnoniën, de duci
bus Lituanix Principis
Epicædion.

STANISLAO CHROS
cefio Nigro, C3ie chanouienfe
Autore.

IOANNES GIGAS GERMANVS
AD POLONIAM.

Perlege iam patrij bene culta Polonia vatis
 Carmina, Castalio non reprobanda Deo
 Mufa Staniflai feros victura per annos
 Exhibet hic domino debita iufta suo
 Indignos veteres verfu cecinere poete
 Hic dignos digno tollit honore viros
 Huic igitur iuftas debes perfoluere grates
 Crescet Sarmaticæ fic bona fama plagæ

1538

98

1235

STANISLOVO CHROŠČESKIO ČARNIO IŠ CECHANUVO¹
 LAIDOTUVIŲ RAUDA DĖL NELAIKU MIRUSIO
 ŠVIESIAUSIOJO IR DIDŽIAI GERBIAMO
 KUNIGAİKŠČIO, POZNANĖS VYSKUPO
 JONO IŠ LIETUVOS KUNIGAİKŠČIŲ

*JONAS GIGAS², VOKIETIS,
 LENKIJAI*

Perskaityk dabar, gražiai išsimokslinusi Lenkija, tėvynės dainiaus
 Giesmę, kurios neišpeiktų net Kastalijos dievas³.
 Stanislovo Mūza, nugalėianti per ilgus metus,
 Čia atiduoda savo ponui privalomą paskutinę pagarbą.
 Senieji poetai eilėraščiais apdainuodavo ir nevertus vyrus,
 O šis iškelia tinkamos garbės nusipelnusius vyrus.
 Todėl jam turi teisingai padėkoti;
 Taip išaugs geroji sarmatų krašto šlovė.

¹ Cechanovas (Ciechanów), Mazovijos (Lenkija) miestelis, 100 km į šiaurę nuo Varšuvos. Ten apie 1517 m. gimė Stanislovas Chroščeskis Čarnis, poetas ir gydytojas. Chroščeskis berods turėjo pravardę „Czarny“ arba „Czerny“ (Juodasis), kurią vertė į lotynų kalbą, „Niger“. Kiti lenkai, pavarde Biały, vadindavosi ir „Albinus“. 1536 m. Stanislovas mokėsi Poznanėje, o jau 1537 m. – Leipcige.

² Johannes Gigas (Riess, Heune), (Nordhausem, 1514 02 22 – Svidnica, 1581 07 12), studijavo Vitenberge, Leipcige (1537), Liuterio sekėjas, eilėraščių, giesmių, katekizmo autorius. Silezijos dvasininkas, mokytojas, kultūros veikėjas.

³ Kastalija – Delfų šaltinis, kuriame gyvenusią to paties vardo vandens deivę įsimylėjo Apolonas, saulės dievas, muzikos, poezijos globėjas.

ILLVSTRI AC MAG

NIFICO DOMINO : DOMINO AN
DREÆ COMITI A GORKA CAS

tellano Pofnaniensi ac tocius Polo

nię maioris Capitaneo ge
nerali, Dño benigni

fimo Staniflaus

Niger felici

tatē op

tat.

IRARIS FORSITAN IL

lustris Comes hominis impudentiā,
quod ego homuntio alioqui exilis ad
te tantum virum ingredi, tuęq; illustri
præsentię me offerre audeam, sed de
sines mirari cum intelliges me non au
dacia, non aliqua inductum temeritate, sed iussu vi
ri alioqui magni, sub tuum venisse conspectum, sed
uide ille ipse qui uoluit ut eius apud illustrem tuam M.
agerem nuncium, en comitatur me, en coram solus
adest, similem semper deus ducit ad similem, Principis
ianua, patet semper principibus, Proinde Illustris Co
mes expende, an esset æquum, an humanum, tui per oīa
similem a tuis arcere edibus, tuum uenit imploraturus
præsidium, te decet succurrere, Quid inquis princeps,
opus habet præsidio: an ignoras Comes prudentissime
hac in luce omnia mutacioni & interitui esse obnoxia,
mutantur omnia, mutamur & nos, nunc sumus pueri,
iam senescimus. Iam uituimus, Iam morimur, nunc ege
mus nunc ditescimus, breuiter nihil adeo firmum est,
nihil beatum, quod non mutetur & ruat. Quid mirum
est igitur Illustrissimum eundemq; Reuerendissimum

a ij.

ŠVIESIAM IR DIDINGAM PONUI, PONUI ANDRIEJUI, GURKOS⁴ VADUI,
Poznanės kaštelionui bei visos Didžiosios Lenkijos generaliniam seniūnui,
maloningiausiam ponui, sėkmės linki
Stanislovas Čarnis.

Turbūt, šviesiausiasis vade, stebiesi įžūlumu žmogaus, kai toks žmogelis kaip aš, be kita ko, tremtinys, drįsta kreiptis į tokį didingą vyrą, kaip Tu, prisistatydamas jūsų Šviesybės akivaizdoje. Stebėtis liausies, supratęs, kad ne skatinamas įžūlumo ar kokio nors lengvabūdiškumo, o liepiamas tokio didingo vyro stojau tavo akivaizdon. O žiūrėk: asmuo, kuris norėjo, kad būčiau jo pasiuntinys pas tavo šviesiąją didenybę, štai mane lydi ir dabar, štai pats vienas stoja akivaizdon. Dievas visados traukia panašius žmones vieną prie kito: vieno kunigaikščio durys visada atsiveria kitiems kunigaikščiams. Todėlei, šviesiausiasis vade, pasvarstyk, ar būtų teisinga arba žmogiška varyti visai panašų į save žmogų tolyn nuo savo rūmų. Jis ateina maldauti tavo paramos ir tau dera jam padėti. Sakai, argi šiam kunigaikščiui reikia kokios nors paramos? O ar nežinai, išmintingiausiasis vade, kad šitame pasaulyje viskam lemta keistis ir žūti? Viskas keičiasi, ir mes taip pat keičiamės: vieną dieną mes dar vaikai, o štai jau senstame; vieną dieną gyvuojame, kitą mirštame; čia mes ubagaujame, o nūnai praturtėjame: trumpai tariant, niekas nėra toks patvarus, toks laimingas, kad nesikeistų ir nežlugtų. Todėlei, kaip galima stebėtis, kad tam pačiam šviesiausiam, garbingausiam

---

⁴ Andrzej Górką (Andriejus Gurkietis) (1500–1551) didiką, Didžiosios Lenkijos generalinis seniūnas, Poznanės kaštelionas (nuo 1536 m.), 1534 m. Starodubo kautynių dalyvis, kilęs iš Gurkos (Miejska Górką), Didžiosios Lenkijos miesto, esančio 120 km į pietus nuo Poznanės. 1538 m. grafų Lenkijoje nebūta (arba jų labai mažai), tad *comes* verčiamas kaip „vadas“.

Jonui, velioniui Poznanės vyskupui, princui, kilusiam iš Lietuvos kunigaikščių, reikia tavo globos? Tokia būna žmogaus sėkmė, toks yra gyvenimas: tas, kuris kadaise buvo daugelio žmonių globėjas ir rėmėjas, dabar yra globotinis; dabar jam reikia paramos, save ir savo reikalus patiki tavo globon; jis prašo, kad rūpintumeisi jo geru vardu, šlove, garbe, orumu ir apgintum jį nuo piktadarių. Sakai, kas man darbo dėl mirusių? Bet juk ir žmogiškumo samprata reikalauja, ir senovės autoritetas pritaria, kad mums yra svarbu, jog ir po mirties prisimintume tuos, kurie išeina iš gyvųjų tarpo gerai nusipelnę religijos ir valstybės naudai. Nes kas yra toks nežmogiškas, kad nelaikytų, jog žymius vyrus reikia po mirties pagerbti, kas nemano, kad juos reikia pašlovinti viešomis kalbomis? Gal tikrai nebūtų jokia nuodėmė tokių niekaip nepagerbti, bet ar reikia atmesti, ar reikia niekinti tą naudą, kuri kyla iš didžiųjų vyrų pašlovinimo ir toliau pasklinda? Argi neatrodo, kad taip? Nes labai dažnai būna, kad tuomet, kai didūs vyrai šlovinami panegirikomis, daugelis yra paskatinami atkartoti puikius jų papročius, ir gyvi žmonės stengiasi pasižymėti tomis pat garbingomis savybėmis, kurios mirusiems priskiriamos. Tokių minčių įkvėpti ir senovės pasaulio žmonės šlovinavo savo mirusiuosius. Taip Atėnų vadovas Periklis, daugeliui jo kareivių žuvus Pelopeneso kare, pašlovinavo žuvusius grakščia ir gan didinga kalba⁵. Aleksandrą Didįjį apraudojo Babilonas, garbingai girdamas jo žygdarbius⁶. Romėnų tarpe tikrai trumpa, tačiau, jei kreiptumei dėmesį į kalbos įtaigą, o ne į žodžių kiekį, žymia ir rimta kalba Metelas Makedonietis ir apgailėjo nepelnytą Scipijono Afrikiečio žūties nelaimę⁷, ir išgyrė Scipijono gyvenimą viešoje tribūnoje: „Ateikite, piliečiai, – nes šitaip

⁵ Periklis – (apie 495–429 pr. Kr.), žymus Atėnų politikas, karvedys, vadovavo miestų kariams kare prieš persus, o paskui pražūtingo Peleponeso karo prieš Spartą ir jos miestus-sąjungininkus pradžioje. Karą aprašinėjo žymus istorikas Tukididas, kurio veikalo, turbūt, Stanislovas neskaitė graikų kalba.

⁶ Aleksandras Didysis, Makedonijos karvedys, persų kultūros niokotojas (356–323 pr. Kr.). 323 m. 10/11 pr. Kr. Babilone, Nebukadnezaro rūmuose Aleksandras mirė. Jo gyvenimą aprašė Kvintus Kurcijus Rufas (Quintus Curtius Rufus, *Historiarum Alexandri Magni libri qui supersunt*, kn. 10), Plutarchas.

⁷ Kvintus Cecilijus Metelas Makedonietis (Quintus Caecilius Metellus Macedonicus, apie 186–115 pr. Kr.), Romos politikas ir karvedys, moralės ir santuokos gynėjas (jo kalbą apie santuokos svarbą valstybei perskėlbė imperatorius Augustas); su juo konkuravo Publijus Kornelijus Scipijonas Afrikietis Emilijanas (Publius Cornelius Scipio Africanus Aemilianus, 185–129 m. pr. Kr.), jį išsūnijo pusbrolis, Publijus Kornelijus Scipijonas, žymaus Hanibalo nugalėtojo, Publijaus Scipijono Afrikiečio sūnus. Metelas apraudojo Emilijano mirtį, įsakė savo sūnams Emilijano lavoną nešti prie kremavimo laužo. Dvi laidotuvių kalbas sukūrė Gajus Lelijus Išmintingasis (Gaius Laelius Sapiens).

Ioanem, olim præfulem Posnanienfem de Ducibus
Lituanie principem, tuo indigere patrocinijs: sic fortuna,
sic uita hominis est, olim multorum patronus & præ
fidium, nunc ecce cliens, nunc ecce indiget præfidio, se
& fua omnia in tuum committit patrociniũ, famam,
decus, honorem, dignitatẽ eius ut tueare, ut ab impro
bis defendas obsecrat. Quid, dicis, cum mortuis mihi
est negocij: atqui noſtra intereſt eorũ qui de religione,
de Rep: benemeriti e uiuis exceſſere, a morte etiam me
miniffe, ſiquidẽ id & ratio humanitatis poſtulat, & ue
tuſtatis comprobata auctoritas. Quis enim obſecro tam
inhumanus eſt, qui non claros uiros a morte honoran
dos, qui non præconijs celebrandos eſſe cenſeat, eſto
ſane quod nullũ fuerit uicium illis nihil honoris de
tuliffe, ſed num utilitas que ex laudibus magnorum ui
rorum proficiſcitur & manat reicienda, num contem
nenda eſt? non uidetur, quid ita: ſit enim ſepiffime, ut
cum magni uiri encomijs celebrantur, pleriq; ad præ
claros eorum mores imitandos accendantur, & quod
defunctis tribuitur in hoc laudis genere uiui ſtudent ex
cellere, hac ratione inducti ueteris ſeculi homines, ſuos
quoq; celebrabant defunctos, ſic Pericles Athenienſis
princeps, cum multi bello Peloponeſiaco ex eius ceci
diſſent exercitu, eleganti & ſatis magna oratione,
interemptos celebrauit. Doluit Babilonia Alexandrũ
magnum, non ſine præclara geſtorum eius commenda
tione. apud Romanos Metellus Macedonicus breui
quidem, ſed ſi uim orationis, non uerborum congeriem
ſpectes illuſtri & graui oratione, Scipionis Africani &
indignũ mortis calum doluit, & uitam illius pro roſtris
publicis commendauit, uenite ciues (ſic enim ille dixit)
moenia urbis noſtrẽ corruere. Que obſecro Commenda
tio, quæ laus, hac maior, defuncto poterat præſtari, que
glorioſior: in ſacris quoq; litteris quas ne ſum iuſto lon

jis tarè, – mūšų miesto sienos sugriuvo.⁸ Kokią šlovę, prašau Jūsų, kokią dar
didesnę, puikesnę pagarbą galėjo numirusiam parodyti negu šią? Šventajame
Rašte, kurį dabar praleisiu, kad nekalbėčiau ilgiau nei dera,

⁸ Čia Stanislovas cituoja Metelo žodžius pagal Valerijaus Maksimo įvykių aprašą: „Concurrite, concurrite“, inquit, „Cives! Moenia nostrae Urbis eversa sunt. Scipioni enim Africano intra suos penates quiescenti nefaria vis allata est“ (Valerius Maximus, *Factorum et dictorum memorabilium libri novem*, IV, 12).

taip pat surasčiau, kad būdavo atiduodama teisinga pagarba mirusiesiems ir gyvieji juos garbingai primindavo. Užteks vieno tokio pavyzdžio: Juozapas Egipietis⁹ rūpinosi savo tėvo laidotuvėmis su garbingu iškilnumu ir didžia pagarba. Tyliau jau apie Makabėjo išreikštą pagarbą žuvusiems¹⁰. Skubu, šviesusis vade, tau parodyti, kad turiu svarių priežasčių manyti, jog tau reikia užsiimti neseniai mirusio kunigaikščio-vyskupo šlove, garbe bei globa. Kadangi buvote vienos provincijos, vieno miesto dvi galvos, jam vadovaujant dvasiniam, tau – valdiškiems reikalams, jūs abu man atrodėte labai tarpusavyje susieti, vos ne vieningi, dėl dorybės, rimtumo, puikios išminties, rūpinimosi ir rūpesčio dėl valstybės labo – taip, kad jo garbę, šlovę, didybę laikiau esančias tarsi tavo, ir atvirkščiai, tavąją – tarsi jo. Todėlei, išmintingiausias vade, užsiimk savo išmintingiausio kolegos globa. Tam tikra taisyklė tau užkrauna šią našta, nes pas romėnus kolegos visados rūpindavosi kolegos garbe ir didybe. Taip netrukus po karalių išvarymo Brutui žuvus mūšyje, Valerius Publikola vieša kalba pagyrė savo kolegą, jam suteikdamas ir kitus pomirtinius pagerbimus¹¹. Tau tavo kolegos atžvilgiu reikia mažesnę darbą atlikti. Nereikės tau lipti į tribūną, nereikės parengti kalbos jo pašlovinimui. Apkabink jį jau pagerbtą. Prižiūrėk jį, neleiski blogiečiams jo niekinti. Nes šio mirusiojo dorybė tokia, kad kitiems nelengva ją sumenkinti apkalbomis. Kadangi garbingas paprotys reikalauja, kad bet koks žymių vyrų šlovinimas, ar tai laidotuvių kalba, ar vieša panegirika, būtų viešinamas tam tikriems globėjams parėmus, atrodo, šviesusis vade, kad pirmiausia tu esi vertas, idant tau būtų patikėta šio, kad ir koks bebūtų, mažo epicedijo globa. Taigi tau dera globoti šį tau skirtą kunigaikštį taip, kad jo ἐγκομιάσην¹² [šlovintojo] neapleistumei,

⁹ Juozapas, patriarcho Jokūbo ir Rachelės sūnus, Egipto faraono patarėjas – Pr 37–50; Jokūbo laidotuvės – Pr 49–50.

¹⁰ Judas Makabėjas („Kūjelis“), m. 160 pr. Kr., žydų karvedys kare prieš seleukidų (sirų) imperiją, Antrosios Jeruzalės šventyklos įkūrėjas. Apie jį rašo dvi Senojo Testamento knygos (Pirmoji ir Antroji Makabėjų knyga); apie auką žuvusiems žr. 2 Mak 12, 38–46.

¹¹ 509 m. pr. Kr. romėnai iš savo miesto išvarė paskutinį karalių, Tarkvinijų Išdidųjį, kurio sūnėnas Lucijus Junijus Brutus, buvo vienas pirmųjų respublikos konsulų kartu su Lucijumi Tarkvinu Kolatinu, o paskui su Publijumi Valeriumi Publikola/Poplikola (m. 503 pr. Kr.). Brutus žuvo Arsijos miško (*Silva Arsia*) kautynėse su buvusio karaliaus kariais. Publikola jam surengė įspūdingas laidotuves. Brutus – Julijaus Cezario žudiko protėvis. Apie jo žygius rašo žymus istorikas, Titas Livijus (*Ab Urbe condita*, kn. 1, 56–60; kn. 2, 1–7).

¹² Taip su klaidomis išspausdinta pagal tarimą; klaidos leidėjo buvo pastebėtos ir atitaisomos spaudinio pabaigoje. Modernia ortografija ir ištaisius žodyje esančias klaidas turėtų būti ἐγκομιαστήν. Tai yra sg. Acc. linksnis iš graikiško žodžio ἐγκομιαστής – „gyrėjas“, „pagyrimo autorius“, „šlovintojas“.

gior prætereo, iustum honorem tributum defunctis & honestam eorum mentionem apud uiuos fuisse reperis rem, illud satis liquet, Iosephum illum Aegyptiacum, solenni pompa, ingenti cum honore, ut pater eius sepe liretur curauisse. Quæ honorem Machabeus defunctis detulerit taceo, eo propero Illustris Comes, ut tibi ostendam me nõ leui causa inductum, qđ laudem, quod gloriam, qđ patrociniũ, principis præsulisq; nuper defuncti, ad te pertinere arbitratus sim, cum enim fueritis unius prouincię, unius urbis duo capita, licet in euangelicis ille, tu in ciuilibus negocijs, uirtute tamen, grauitate, excellenti prudentia, cura & sollicitudine in Remp: iuncti maxime, & prope unum mihi esse uidebami, atq; adeo ut honorem, famam, gloriam illius tuam esse, & rursus tuam, illius esse putarem. Suscipe igitur Comes prudentissime prudentissimi colleę tui patrociniũ iure quodam modo hoc tibi incumbit oneris, Siquidem & apud Romanos collega collegæ semper decus & maiestatem tutatus est. Sic Valerius publicola mox ab exactis regibus, Brutum Collegam cum in bello cecidisset, publica oratione cõmendatum, Immortalibus alijs affecit honoribus. tibi propter tuum collegam minus subeundum est negociũ, non rostra ascendes, non orationem in eius laudem meditaberis, laudatum iam in tuũ accipe sinum, hunc tuere, non ab improbis lacerrari sine, quamq; enim uirtus huius defuncti tanta sit ut non facile oblocutionibus aliorũ infringi possit, uerum quando id & ratio cõsuetudinis honeste exigit, ut laudes magnorum uiuorum quales quales fuerint, siue fuerint fimebres, siue panegyrici, sub patronorum certorũ præsidio in publicum proferatur, tu in primis Illustris Comes dignus uisus es cui hoc qualescunq; Epicædionum in præsidium commendetur. Sic igitur principem tibi dicatum tueri debes, ut ne

a iij

ras, qui sese tibi quantus quantus est, totum dicat, ac des-
uouet. Christus illustrem magnificenciam tuam seruet
ad utilitatem Reip: nostrae, q̄ diuissime incolumem.
Ex Lipsico diue uirginis Collegio. xvi. Calendas May
Anno a partu uirginis sup̄ sesquimillesimum. 38.

kuris, kad ir koks bebūtų, tau visiškai atsiduoda ir pasišvenčia. Tesaugo kuo ilgiausiai Kristus Tavo šviesiosios didenybės sveikatą mūsų valstybės naudai. Leipcige, Švenčiausiosios

Mergelės [Marijos] kolegijoje¹³, 1538 metais po Švč. Mergelės Gimdymo, šešioliktą dieną prieš gegužės kalendas¹⁴.

---

¹³ Leipcigo Švč. Mergelės Marijos kolegija, *Frauenkolleg*, ketvirta pagal amžių Leipcigo universiteto kolegija, įsteigta 1416 m.; priimdavo studentus iš Silezijos, Prūsijos.

¹⁴ 1538 04 16.

STANISLOVO CHROŠČEVSKIO ČARNIO IŠ CIECHANUVO
LAIDOTUVIŲ RAUDA DĒL NELAIKU MIRUSIO
šviesiausiojo kunigaikščio, Poznanės
vyskupo pono Jono iš Lietuvos
kunigaikščių

O baisi mirtis, negailestingos deivės Parkos¹⁵,
kodėl taip neteisingai klaidžioja jūsų pyktis?
Be jokios priežasties sunaikinate nekaltuosius,
o blogiesiems jūsų siūlai paprastai teikia ilgą dieną.
Štai žiaurioji mirtis nelaiku savo dalgiu nupjovė vyrą,
kuriam tikru dievobaimingumu niekas nėra lygus.
Jeigu lemtis būtų kitaip norėjusi,
tas žmogus pelnytai būtų amžinai gėrėjęsis gyvenimo dovana.
O mirtie ir žiaurios Parkos, didžio blogio deivės,
čia, aiman!, pasirodo jūsų rankų darbas.
Kas galėtų susilaikyti neapsiverkęs? Žmogus, kuris matydamas tokią mirtį
neraudotų, – žiauresnis už žvėrį.
Pirma laiko krito labai didelės šlovės didvyris,
vienintelė sarmatų žemės garbė ir viltis.

---

¹⁵ Parkos – negailestingos likimo deivės, kurios pagal Antikos mitologiją nukerpa gyvenimo siūlą.

IN MORTEM IMMA

TVRAM ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS

Domini Ioannis de Ducibus Lituaniæ,

Præfulis Polnoniensis, Epicæ

dion, Autore Stanif

lao Chroscio

Nigro Ciję chanouienfi.

MORTEM HORRENDAM

& crudelia numina Parcæ

Errat eur uefter sic sine lege furor:

Sternitis infantes nulla ratiōe, malifq;

Vestra folent lōgas ducere fila dies

E cce uirum nulli uera pietate fecundum

Mors intempeſta falce peremit atrox

Qui niſi fata ſecus uoluiffent, munere uitæ

Aeterno fungi tempore dignus erat

O mors & ſauæ nimium mala numina Parcæ

Preſtitit hic ueſtras ah cecidiſſe manus

Temperet a lachrymis ſibi quis? qui talia cernens

Funera, non ploret, durior ille fera eſt

Concidit ante diem permagni nominis heros

Vnica ſarmatici gloria ſpeſq; ſoli

P rinceps, dux, pater, & præful uenerande Ioannes
Sic ne tibi ascriptas pascere pergis oues?

euennio leoninum
prezab
O spes mendaces fallax o gloria terræ
Hei quæ mendaci est tetrius ore nihil

N on talem facies, non ipsa sponderat ætas
Te fore, cur cinis es? qui modo præful eras

N os aliud quiddam de te sperauimus omnes
Dedita turba tibi qui modo cunquæ sumus

S cilicet ad iustam posses quæ scandere mœtam
Vitæ, & in officio consensuisse tuo

E t mihi si modo sum sacro numerandus in albo
In probitate tua spes animosa fuit

N am mea colla mari, uastis & inersa procellis
E medijs poterat tollere solus aquis

G urgite de uasto sinuosæ e fluctibus undæ
Spes erat hoc posses quæ rapuisse caput

A tque daturus eras nostræ pia munera musæ
Tanta, ut sollicita non eguisset ope

S pes tamen hæc peryt fatis elusa sinistris
Et pariter tecum concidit illa mihi

I ure igitur mœsto princeps tua funera luctu
Deploro, inferias hæc tibi iusta fero

T u quoque turba dei uatem deplangite uestrum
Debita pro Christi quæ grege uota facis

Kunigaikšti, vadove, tėve, gerbiamas vyskupe Jonai,
argi šitaip imiesi ganyti Tau patikėtas avis?
O apgaulingos viltys, o klatinga žemiška garbė.
Deja, už melagingą burną niekas nėra šlykštesnis.
Nei išvaizda, nei pats Tavo amžius nežadėjo, kad būsi toks.
Kodėl virtai pelenais tu, kuris ką tik buvai vyskupas?
Ko kito iš Tavęs tikėjomės mes visi,
kurie ką tik tapome Tau paskirta kaimene,
Būtent, kad būtum galėjęs žengti iki teisingos gyvenimo pabaigos,
pasenęs savo pareigose.
Ir aš drąsiai pasitikėjau Tavo gerumu,
jei tik man būtų lemta būti įtrauktam į dvasininkų sąrašą,
Nes Tu vienas galėjai ištraukti iš vandenių mano kaklą,
skęstantį milžiniškose jūros audrose.
Būta vilties, kad galėsi ištraukti mano galvą iš giliosios gelmės,
iš verpetuoto vandens bangų.
Turėjai mūsų Mūzai teikti tokias dideles malonias dovanas,
kad jai nebūtų pritrūkę rūpestingos pagalbos.
Tačiau žlugo ši viltis, apgauta nelaimingo likimo,
Ir kartu su Tavimi mano viltis išgeso.
Taigi, kunigaikšti, teisėtai su gedulingu liūdesiu apraudu tavo mirtį,
tau nešu šias deramas paskutinei pagarbai atminas.
Jūs irgi, Dievo žmonės, apverkite savo vyskupą,
aukodami reikiamas Kristaus kaimenės maldas.

Raudokime visi, lai rauda šventi kartu su nuodėmingais;
Lai kiekvienas aprauda savo likimą ir kremtasi dėl savo lemties,
nes, siaučiant mirčiai, bendras mūsų ponas mirė,
neišgyvenęs pilną savo dieną.
Kur išeini, malonus ganytojau? Kodėl jau palieki mus visus?
Štai vilkai, antai jie drasko mus, jūsų avinėlius.
Būtų buvę geriau niekad nepriimti globotinių
negu leisti, kad palikti būtų taip puolami.
Dabar apraudok savo praradimą sievartingu veidu, Poznane,
apverk liūdną savo pono mirtį.
Dievui padedant jis po nelaimės būtų visiškai atstatęs
tavo liepsnų prarytas sienas¹⁶.
Tarp didžiulių bangų jis turėjo būti tavo didele atrama
(kiek gi kartų tu to prašei?).
Troją užstojo Hektoras¹⁷, o danajus užstojo Achilas¹⁸.
Ne taip aistringai savo sėbrą gynė Tesėjas¹⁹,
kaip šis [Jonas] užstojo tuos, kurie skelbia dieviškojo proto ištarmes
ir šventosios tarnystės žodžius.
Nei lokiai, nei plėšrios liūtės taip nesigrumia už savo jaunikius,
nė tu, Nisai, taip įnirtingai nežuvai už Eurialą²⁰,
kaip šis kunigaikštis būtų drąsiai puolęs negailestingus priešus
dėl jūsų naudos, miestiečiai.
Verkite, žemos kilmės jaunamartės,
verk ir tu, tėve, kuris prieš vestuves neturi iš ko duoti kraitį²¹.

¹⁶ 1536 05 02 Poznanės žydų kvartale kilo visam miestui pražūtingas gaisras.

¹⁷ Hektoras, Trojos karo didvyris, Trojos karaliaus Priamo sūnus. Apolono globotinis. Nugalėjęs Patroklą, žuvo dvikovoje su pastarojo numylėtu pusbroliu Achilu.

¹⁸ Achilas, Trojos karo didvyris, Tesalijos karaliaus Pelėjo sūnus. Išniekino Hektoro lavoną, už tai jį strėle nužudė pastarojo brolis Paris.

¹⁹ Tesėjas, mitinis bronzos amžiaus Atėnų karalius, gal gyvenęs VIII a. prieš Kristų. Jo tėvas – karalius Egėjas arba jūros dievas Poseidas. Jis nužudė Minotaurą; jo geriausias draugas, – lapitų karalius Peiritojas.

²⁰ Pasaka apie Enėjo karą prieš rutulų karalių Turną, kuriame žuvo jauni draugai Nisas ir Eurijalas – Vergilijaus *Eneidos* IX knygos dalis (eil. 168-524). Tekstas dar vis naudojamas mokykliniame lotynų kalbos dėstyme.

²¹ Ar Poznanės vyskupui būta įprasta neturtingoms nuotakoms suteikti kraitį, nežinoma. Vis dėlto 1537 m. katalikybėn atsivertusioms žydaitėms Jonas suteikė 10 markių kraitį.

O mnes ploremus, plorent sacri atq; prophanis

Quisq; suos casus perdoletq; uices

C ommunis dominus nobis quia concidit ante

Non bene completos, morte furente, dies

Q uo pie pastor abis cur nos iam deseris omnes?

Ecce Lupos, uestre en dilaceramur oues

P restiterat nullos unq; asciusse Clientes

Q sic desertos ut patiare premi

I am tua damna dole tristes Posnania uultus

Indue, fle & domini funera mœssa tui

I lle tuos lapsus exesa & mœnia flammis

Diuina prorsus restituisset ope

H ic tibi praesidium (quoties etenim expetis illud) &

Fluctibus in magnis grande futurus erat.

H ector pro Troia Danais pro, stabat Achilles

Non ita pro socio Theseus acer erat.

Q stetit hic pro illis diuinæ oracula mentis

Qui promunt, sacri & uerba ministerij.

N on sic pro catulis Vrsi rapideq; Leænæ

Certant, pro Eurialo non ita Nise cadis,

Q uam dux fortiter hic sauos ruiturus in hostes

Pro uestra ciues commoditate foret.

P langite nupturę tenui de stirpe puellæ

Plange pater nihil &, qui dare dotis habes

B

*Lais Jeanne
Piquand*

Munificus clausit princeps sua munera, clausit
Non recludendas ad tua uerba fores
Ille turæ, dotis, præstanti munere, nata
Ornaturus hymen, si llicuisset erat
Ecce autem Sanctas uideo ex Helycone sorores
Delius huc uates acceleratq; gradum
Castæ Pierides Parnasi montis alumnae
Dicite, cur uestras perluit unda genas?
Quid tristes uideo, nec corpora fixera tegendi
Squallida cur uestis turpis & ista tegit?
Ouates uiridi cur sapius use corona
Nunc tibi inornatas præjicit aura comas?
Tinnula sinistra ubi sunt? dulces modulantia cantus
Fulgida uestis ubi? sunt ubi pleetra lyrae?
Te memini quondam doctis cecinisse puellis
Dulce satis, lætos atq; citasse choros
Tristior es solito, facies non ista uidetur
Læta satis, non hæc ora tumore uacant
Principis an nostri quoq; tu de funera ploras
Num iuuat & nostris te indoluisse malis?
Sic ego perpaucis, nec multis ille moratus
Hæc, oculos tergens, tristia uerba dedit
Vera refers uates, aliam non expete causam,
Est tibi tristitiæ cognita summa meæ.

Dosnus kunigaikštis jau užvėręs savo piniginę, uždaręs duris,
kurių, tau prašant, nebeatidarys.
Tavo dukters vestuves jis būtų papuošęs puikia kraičio dovana,
jeigu būtų leista.
Tačiau dabar matau šventas seseris iš Helikono,
Delo pranašas [Apolonas] skuba savo žingsniu čionai²².
„Dorovingos Pijeridės, Parnaso kalno auklėtinės,
Sakykite, kodėl ašaros srūva jūsų skruostais?
Kodėl aš jus matau nuliūdusias, kodėl šiurkščiu ir bjauriu apdaru dengiat
paprastai nepridenigus kūnus?
O pranaše, kodėl dabar tavo nepapuoštus plaukus draiko vėjelis,
nors dažnai nešiodavai žalią vainiką?
Kur skambūs barškalai, pritariantys saldžiosioms dainoms?
Kur spindintis apdaras? Kur lyros plektrai?
Atsimenu, kai kadaise visai saldžiai dainuodavai mokytošioms mergelėms
ir vedei laimingus šokių ratelius.
Esi liūdnesnis negu įprasta, tavo veidas atrodo ne toks jau laimingas,
tavo akys gerokai paburkusios.
Ar tu irgi apraudi mūsų kunigaikščio mirtį?
Ar ir tu nori sielotis dėl mūsų nelaimės?“
Aš trumpai tiek tepasakiau, o jis nelabai uždeldamas
ištare šiuos liūdnus žodžius, šluostydamas akis:
„Tiesą pasakei, poete, kitų priežasčių nieieškoki;
visas mano liūdesys tau yra žinomas.

---

²² Helikonas – Bojotijos kalnas, Mūzų namai; Egėjo jūros Delo saloje stovėjo svarbi Apolono šventykla. Pijeridės – devynios Mūzos (Pijerija – Šiaurės Graikijos sritis, Mūzų pamėgta vietovė; pagal mažiau paplitusią mito versiją Pijeras buvo Mūzų tėvas).

Neklausk, kodėl Tespijų mergelės²³ dengiasi kūnus;
jų skausmo priežastis ta pati, kaip manojų.
Tokio didžio vyro mirtį dera apverkti ir ją apšlakstyti tekančiomis ašaromis,
apsirengus gedulo apdaru.
Kaipgi galėčiau neapraudoti savo nelaimės, netekties, pražūties,
nuskendus plačiam mūsų gerovės laivui?
Tas kunigaikštis būtų paskatinęs mano lyros stygas dainingai skambėti,
o dabar ji guli suskaldyta.
Jis būtų suteikęs didelę šlovę, patikėki manimi, ir pamaldžia pagalba būtų
sugražinęs
anksčiau buvusią garbę mano seserims,
kurias dabar matai klaidžiojančias tarsi pametusias protą,
dengiančias savo kūnus, nelaimingo liūdesio nugalėtas.
Atneškite, stropios Mūzos, vainikus, laužykite liūdnuos kiparus,
palieskite plektru stygas, kad skambėtų graudulingomis natomis.
Apjuoskite galvą žiedais, paruoškite kapą atgulusiam ponui
ir tris sykius vėles iššaukite dusliai skambančia lyra.
Maloningojo vyro kapui aš pats parašysiu gedulingas eiles – du dveilius
(o jūs atlikite apeigas):
*Čia guli garbingos karalių kilmės vyskupas,
Kuris pareigingai gerbė mane ir mano deives.*
Čia tebūna galas mano ašaroms, maldykite, Pijeridės, liūdną gedulą;
gana jau dejuoti.
Jau atlikote pareigą; tasai, kuris krito, neprisikels;
šluostykite plūstančias ašaras nuo baltutėlių skruostų.

---

²³ T. y. Mūzos, graikų mituose – Tespijų (miesto Bojotijoje, ant Helikono kalno) gyventojos.

Thespiades cur membra tegant ne quare puellæ
 His eadem mihi quæ, causa doloris inest
Flere decet tanti liquidis & spargere guttis
 Non sine lugubri funera ueste uiri,
Quid ni ego deplorem lapsus mea damna ruïnã?
 Cum merfa est nostri lata carina boni
Iste meam princeps fidibus resonare canoris
 Fecisset, iacet en quæ modo scissa, lyram
Quasq; uides errare meas sine mente sorores
 Quæ misero uictæ membra dolore tegunt
Crede mihi ingenti cumulasset laude, pioq;
 Subsidio, daret his quod fuit ante decus
Ferte citè frondes, musæ tristesq; cupressos
 Frangite, flebilibus tangite plectra modis
Cingite flore caput, tumulumq; parate iacenti
 Manes raucifona, terq; ciete lyra.
Ipse ego serales scribam duo disticha uersus
 Ad tumulum placidi (uos sacra ferte) uiri
Hic iacet insigni, regum de stemmate præsul
 Meq; meas coluit qui pietate deas.
Meta sit ista meis lachrymis, compescite mœstum,
 Pierides luctum, sit gemuisse satis.
Perfunctæ officio iam estis, non iste resurget
 Qui cecidit, nũreas tergite ab imbre genas
 B ij

Tu porro ut uates coepisti funera perge
 Plangere, & inferias perfoluisse pias.
Hæc dixit rapuitq; uiam, comitante caterua,
 Pieridum, ex oculis euauitq; meis
Quid faciam? nostros auxit nimium ille dolores
 Hos cineres nec adhuc, est genuisse satis
Tu Lituane asper uolucris certare sagitta
 Qui benefcis, belli nec minor arte tamen
Nunc mites animos iam tristia pectora sume
 Eqs; fluant humeris pallia nigra tuis
De uestris ducibus repetit sua limina princeps
 Hei mihi non talis, qui prior ante fuit
Non est ut quondam redimitus tempora uitta
 Cum tulit immenso, grandia sacra deo
Non est ille feros tocies qui contudit hostes
 Inuadunt patriam, qui Lituane tuam
En iacet, en faciem, cerne an sit in ore uenustas
 Quæ fuit, an uires, an sit & ille uigor
Squalidus est, turpis, frons tabida, pallor in omni
 Corpore, iam pulchri nilq; coloris habet
Ipse est qui sancta ualuit pietate, nec armis
 Inferior, metuit quem Scythia sæpe rapax
Flete duces, dux ecce iacet, de semine uestro
 Prostratus dextra, mors rabiosa tua

Tu toliau, kaip pradėjai, poete, tęsk apraudojimą
ir atiduok paskutinę pagarbą mirusiajam.“
Tai pasakęs, Pijeridžių būrio apsuptyje
[Apolonas] leidosi į kelią ir dingo man iš akių.
Ką gi man daryti? Jis pernelyg padidino mūsų liūdesį
ir šie palaikai ligšiolei dar nepakankamai apraudoti.
Tu, rūstusis lietuvi, kuris sparnuota strėle
ir nemenkesniu karo menu gerai moki kautis,
dabar sušvelnink savo nusiteikimą ir liūdėk širdyje,
juodas apsiaustas tevilnija nuo tavo pečių.
Princas, kilęs iš jūsų kunigaikščių, pasiekė savo gyvenimo pabaigą,
bet, deja, jis jau ne toks, koks anksčiau buvęs.
Jo galvos nebeapjuos, kaip kadaise, vainikas,
kai didžiajam Dievui nešdavo kilnias aukas.
Jis nebe tas, kuris tiek kartų sutriuškino, lietuvi,
tavo tėvynėn įsiveržiančius beširdžius priešus.
Štai jis guli čia. Žiūrėki jo veidą; ar jame matyti tas buvęs grakštumas?
Ar lieka ta stiprybė, tas gyvybingumas?
Apleistas jisai, šlykštus; veidas gendantis, visas kūnas išbalęs,
jame jau visiškai nebeliko gražios spalvos.
Jis yra tas, kuris buvo stiprus šventu dievobaimingumu tiek,
kiek ir ginklais, kurio dažnai bijodavo skitų plėšrūnas.
Apraudokite jį, kunigaikščiai. Štai čia guli jūsų kilmės kunigaikštis,
parblokštas tavo dešine ranka, pasiutusi mirtie.

Tvarkingai surenkite jam didingas iškilmes.
Tebūnie iškilmingai jam atiduota paskutinė pagarba.
Vieni neškite žibintus, kiti pakelkite neštuvus.
Šventoms vėlėms patiks toks pagerbimas.
Pagaliau verkdami ištarkite garbingam palaidotam kūnui šiuos žodžius:
„Prince, kunigaikšti, tėve brangusis, sudie.“
Gindamas tėvynę Tu jau nekilsi į žygį prieš žiaurius priešus,
jau neneši šventos aukos [prie altoriaus], kunigaikšti, tėve brangusis, sudie.
Gana raudoti. Ateis laikas graudžiam liūdesiui suvaldyti;
raudoti su ašaromis jau užtenka.
Parkų neįveikiame nei maldaudami ar žliumbdami, nei jokiomis dovanomis;
jų širdis visados lieka sukietėjusi.
Kiekvienam ateis jo diena; net mums jau paruošta urna.
Kas nori amžinai gyventi, tegyvena dorai.
Na tai [gal paklausi] kodėl kunigaikštis, kurį taip šlovini, dangaus oru
nebekvėpuoja,
jeigu dorai gyveno?
Klysti; kunigaikštis jau vaikštinėja dangaus rūmuose,
o ši urna tetalpina tik jo žemišką išnarą.
Jis negalėjo pakęsti tokių didelio piktadarybių,
kurios šį pasaulį pavergė savo valdžion, sąmyšio.
„Nenoriu nieko bendro turėti su ydomis, – ištarė jis, –
gėdingos blogybės, sudie.
Sudie, tuštybe; visos nuodėmės, sudie.“
Ištaręs šiuos žodžius, jis pasitraukė [iš gyvenimo], ten,
kur yra skirta vieta didžioms sieloms.

Instaurate illi solennes ordine pompas

Ultimus a uobis huic celebretur honos

Ferte faces alij, subeant alijq; feretro

Non pietas umbris displicet ista pijs

Egregio tandem tumultato corpore, flentes

Dicite sic, princeps, dux, pater alme, uale.

Pro patria fauos iam tu non ibis in hostes

Non iam sacra feres, dux, pater alme, uale.

Sit gemuisse factis, querulos compescere luctus

Tempus erit, lachrymis, sat gemuisse datum est,

Non precibus, lachrymis, ullo nec munere parcas,

Vincimus, usq; adeo pectora dura gerunt

Stat sua cuiq; dies, nobis etiam urna parata est

Qui cupis æternum uiuere, uiue bene

Cur igitur quem sic laudas non uescitur aura

Ætherea princeps, si bene uixit, age

Falleris, ætherea princeps spaciatur in aula

Fruuias tantum hæc ipsius urna tenet

Tantos non potuit scelerum perferre tumultus,

Orbem quæ imperio supposuere suo

Nil mihi cum uitijs dixit, mala supra ualete,

Ambitio ualeat, iam scelus omne uale.

Hæc ubi dixisset, superas concessit in auras

Egregijs animis qua est regione locus

b ij

DISTICHON AD ILLVSTREM

Comitem Andream.

Accipe nunc Princeps nostræ primordia musæ

Mœsta licet, capies carmina læta breui.

Mercurij Ingenium,

Illen/us cristas factos post tollit honores

Illi at si dederis nil piger esse solet.

IN M. VALENTINI NITII PRO

fectionem ad præfecturam scholæ

Hallensis. Δεκάστηρον.

Omni præcipuos inter numerandè sodales

Niti, cur iunctam scindis amicitiam?

Indigne patior nostro te a corpore tolli

Ex animo quamuis non rapière meos

Quando tamen fortuna uices, casusq; gubernat

Humanos, illi & te paruissè decet.

Perge bonis auibus, concessam suscipe sortem

Vtere fortunæ commoditate bonæ.

Illud, cum tibi iam pro uoto singula cedent

Quæso, tui Nigri non meminisse caue.

ŠVIESIAJAM VADUI ANDRIEJUI²⁴ DVIEILIS
Priimk dabar, kunigaikšti, mūsų mūzos pirmavaisius,
nors liūdnus, laimingas eiles gausi truputį vėliau.

MERKURIJAUS PRIGIMTIS
Kilėnietis²⁵ kelia kuodą [t. y. patenkintas pučiasi] suteikus [jam] garbę,
O jeigu jam nieko neduosi, paprastai būna tingus.

*DEŠIMTEILIS MAGISTRUI VALENTINUI NITIJUI²⁶ VYKSTANT UŽIMTI
HALĖS²⁷ MOKYKLOS PREFEKTO PAREIGAS*
O Nitijau, įskaičiuotinas tarp ypatingųjų mano bičiulių,
kodėl laužai mus sujungusią draugystę?
Bjauriai kenčiu dėl tavo kūniško pasitraukimo nuo mūsų,
nors tu nebūsi išplėštas iš mano minčių.
Tačiau, kol Fortūna valdo žmonių laimę ir lemtį,
ir tau dera jam paklusti.
Eik laimingais žingsniais; priimk tau skirtą likimą.
Išnaudok gero likimo palankumą.
Vieną dieną visiems reikalams susiklosčius taip, kaip nori,
nedrįsk savo Čarnio neprisiminti.

---

²⁴ Andriejus Gurkietis, žr. išn. 4.

²⁵ *Cillenius* – Kilėnietis, Antikos dievas Merkurijus (Hermis), kurio gimtinė, pasak tam tikrų mitų, – Kilėnė (gr. Κυλλήνη), antras pagal aukštį Peleponeso kalnas.

²⁶ Valentinus Nitijus (m. 1567), Legnicos, vėliau 1552–1567 m. Vroclavo miesto tarybos sekretorius; mokytojas, poetas.

²⁷ Halė, vok. Halle, Saksonijos miestas, 35 km nuo Leipcigo.

VALENTINAS NITIJUS KULMIETIS

Tas, kurio žymią dorybę gerbia visas pasaulis,
kuriam pelnytai rodoma garbė
ir kurio laidotuvės rengiamos, liūdnam giedant,
kuriam niekinga Parka nelaiku nukirpo gyvenimo siūlą, –
to gerasis vardas išsilaikys amžinybės metams,
o pavydi minia lėks toli vengdama šio vyro.
Po mirties sužydi dorybe nusipelnytas atlygis,
po laidotuvių paprastai dar galingiau skamba geras vardas.

SPAUSTUVININKO ATMINTINĖ SKAITYTOJUI

Dorasis skaitytojas teprisimins, kad žmogiška – kristi ir klysti; taip mums
atsitiko čia; taigi lai jis pataiso mūsų klaidas, kurias užklupome, sklindančias
iš užbaigto darbo²⁸. [...] Kita teisingasis skaitytojas lengvai supras pats.

LEIPCIGE

Spausdino Valentinas Šumanas²⁹

1538 metais

---

²⁸ Dauguma klaidų susieta su dviraidžio æ ir ę raidės naudojimu, graikiško žodžio rašyba.

²⁹ Leipcigo spaustuvininkas Valentinas Šumanas (Valentin Schumann; m. 1542); 1514 m. pradėjo dirbti, 1516–1520 m. spausdino graikų ir hebrajų kalbos tekstus; spausdino knygas ir liuteronams, ir katalikams.

VALENTINVS NITL
us Culmenfis.

Insignis toto cuius laudatur in orbe
Virtus, et meritis cui modo fertur honos:
Et cuius inæsto celebratur carmine funus,
Cui filium ante diem Parca nefanda scidit.
Huius perpetuos durabit fama per annos,
Et procul hunc fugiet liuïda turba uirum.
Debita post cineres uirtutis præmia florent,
A fatis potior fama uigere solet.

CALCOGRAPHVS LECTORI,

*Meminerit candidus lector, propriū esse homini labi, et errare, id quod nobis
hic accidit. Proinde errata, quæ a perfecto opere deprehendimus, ita corriget.
In prima facie ij. folij lege præsidio. In ij. facie eiusdem folij pro auctoritas
lege autoritas. Pro præconio præconio. Pro babilonia Babylonia.
In eodem folio pro præclaros, præclaros. Pro sæpissime, sæpissime.
Pro esto, Esto. In tercio. pro ἐγκομίαις κρ, ἐγκομίαις κρ.
In quarto, peryt, perijt. Pro præsul, præsul. Cætera æquus lector facile
per se intelliget.*

LIPSIÆ
Excudebat Valentinus Schuman̄
ANNO . M. D. XXXVIII.

